

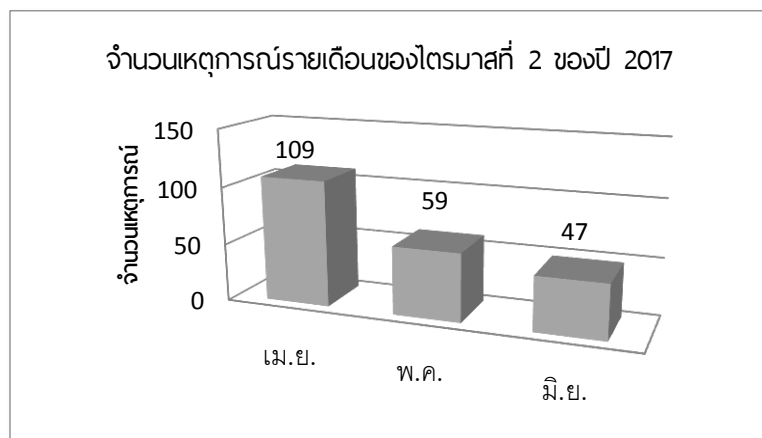
สถานการณ์ ความขัดแย้งรุนแรง ในชายแดนใต้

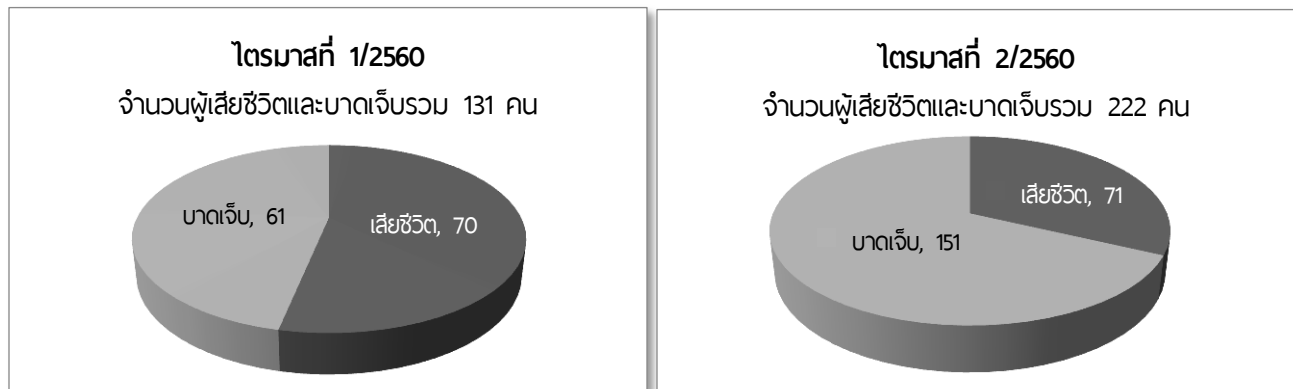
คณะทำงานฐานข้อมูลเหตุการณ์ชายแดนใต้

ภาพรวมและแนวโน้ม

สถานการณ์ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงเวลาไตรมาสที่ 2 ของปี 2560 ยังคงมีเหตุการณ์ความรุนแรงดำรงอยู่ ซึ่งบางเหตุการณ์มีนัยทางการเมืองที่สอดคล้องกับพัฒนาการของความขัดแย้งที่น่าสนใจ จากสถิติที่รวบรวมไว้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานี้ทั้งสิ้น 215 ครั้ง ซึ่งเพิ่มขึ้นจากไตรมาสแรกร้อยละ 58 ในช่วงเวลาสามเดือนดังกล่าวมีผู้บาดเจ็บล้มตายจำนวน 222 ราย ซึ่งเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 69 ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิต 71 ราย และบาดเจ็บ 151 ราย เมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า จำนวนผู้เสียชีวิตยังคงมีระดับที่ใกล้เคียงกัน แต่จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บเพิ่มขึ้นเกือบสามเท่าตัว

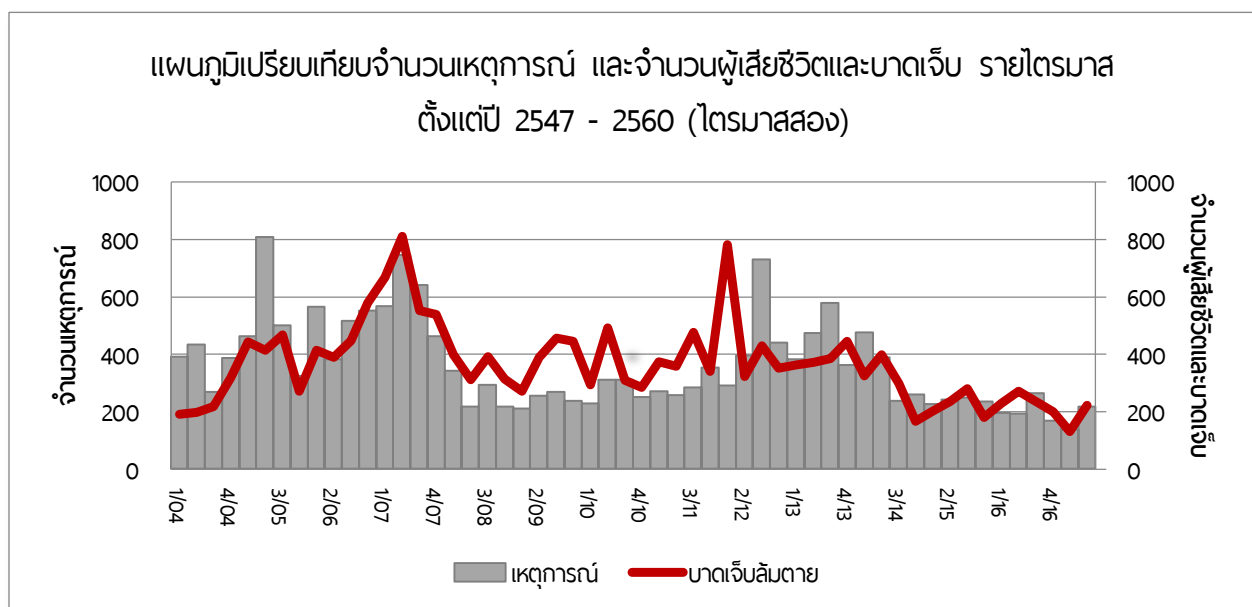
ภาพประกอบ 1





สถิติข้างต้นส่งผลให้ยอดสะสมของเหตุการณ์อยู่ที่ 19,385 ครั้ง ในขณะที่มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บอยู่ที่ 6,593 ราย และ 13,085 ราย ตามลำดับ กล่าวได้ว่าความขัดแย้งที่ปะทุขึ้นมาตั้งแต่ต้นปี 2547 หรือนับรวมแล้ว 13 ปีครั้งนั้นสร้างความสูญเสียให้กับชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก แม้ว่าแนวโน้มของสถิติในระยะหลังจะดูเหมือนจะลดลง (ดูภาพประกอบ 3) แต่ก็ไม่สามารถกล่าว

ได้ว่าความรุนแรงทางการเมืองที่ยืดเยื้อเรื้อรังนั้นได้ยุติหรือคลี่คลายลงไปแล้ว เป็นไปได้ว่ามาตรการต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ของฝ่ายต่างๆ นั้นอาจยังไม่เพียงพอที่จะเผชิญกับการแก้ไขปัญหความขัดแย้งที่รากเหง้าอย่างจริงจัง ในแง่นี้อาจรวมไปถึงการพูดคุยสันติภาพและมาตรการทางการเมืองอื่นๆ อีกด้วย ดังที่จะสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดที่ปรากฏในไตรมาสนี้

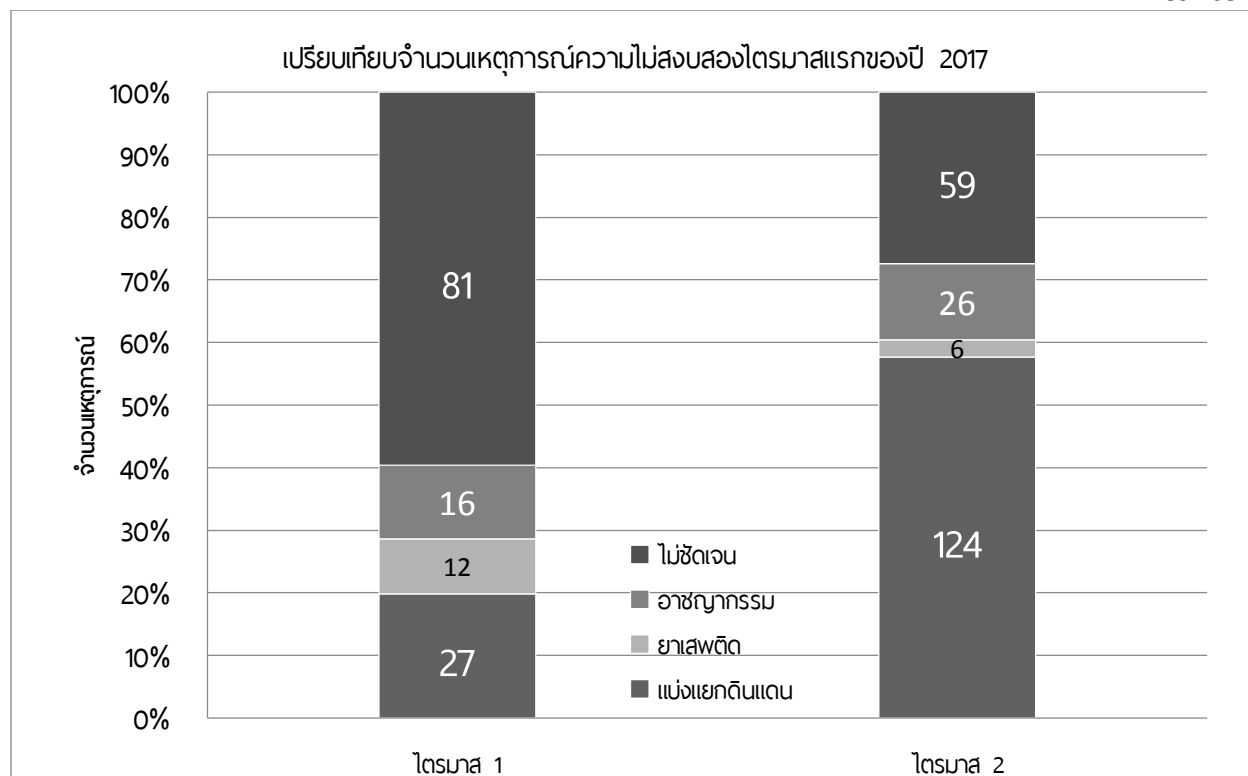


สาเหตุและผลกระทบของความรุนแรง

จากข้อมูลเหตุการณ์ในไตรมาสที่สองของปีนี้ที่มีการรวบรวมไว้ พอจะจำแนกแยกแยะได้ว่า มีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งแยกดินแดนมากที่สุด คือมีอยู่ถึงร้อยละ 58 รองลงมาเป็นสาเหตุที่ไม่อาจจะระบุได้อย่างชัดเจนถึงร้อยละ 27 ที่เหลือเป็นสาเหตุที่เชื่อมโยงกับปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม พิจารณาจากข้อมูลที่สำรวจและเปรียบเทียบกับไตรมาสก่อน

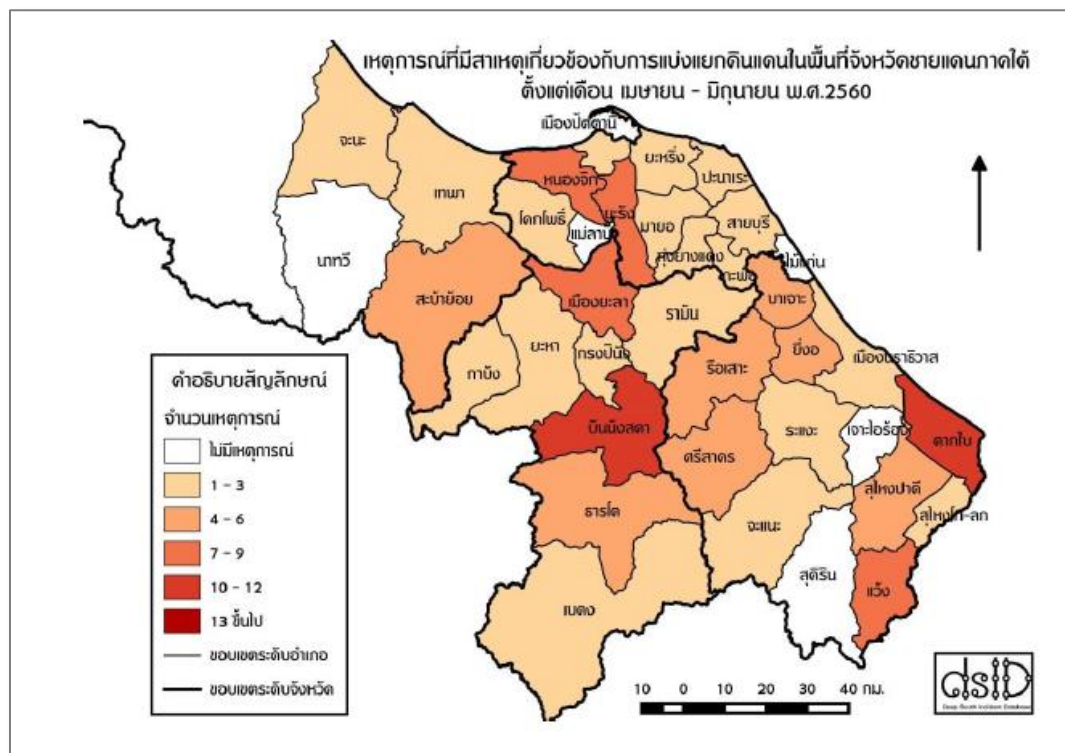
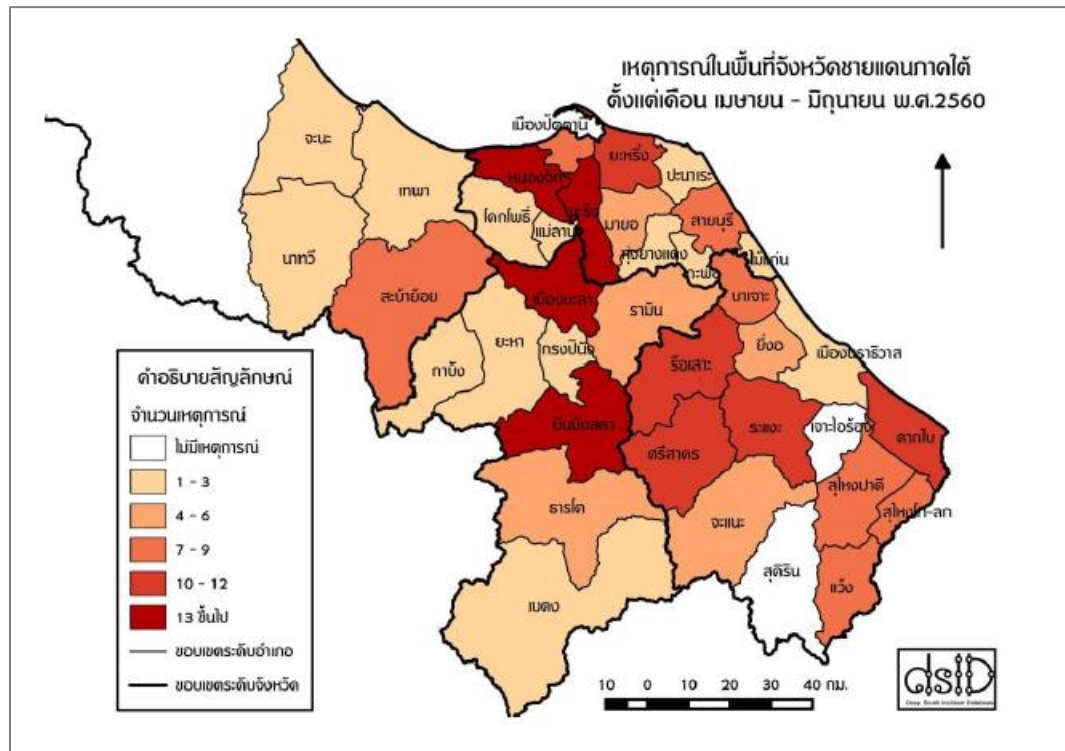
หน้าจะพบว่าสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งแยกดินแดนเพิ่มสูงขึ้นเกือบ 5 เท่า ในขณะที่สาเหตุที่ไม่สามารถระบุได้ลดต่ำลงจากเดิมร้อยละ 27 (ดูภาพประกอบ 4) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเหตุการณ์สำคัญที่มีนัยทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นหลายจุดพร้อม ๆ กันหลายครั้งในช่วงเวลานี้ ดังจะได้อธิบายต่อไป

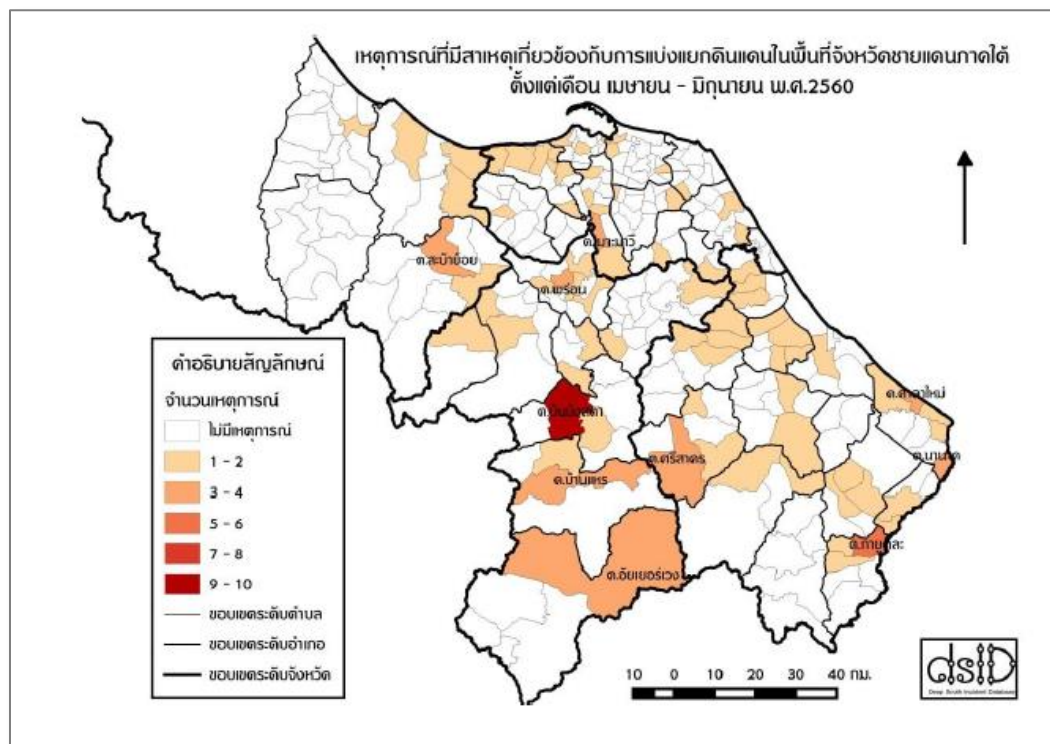
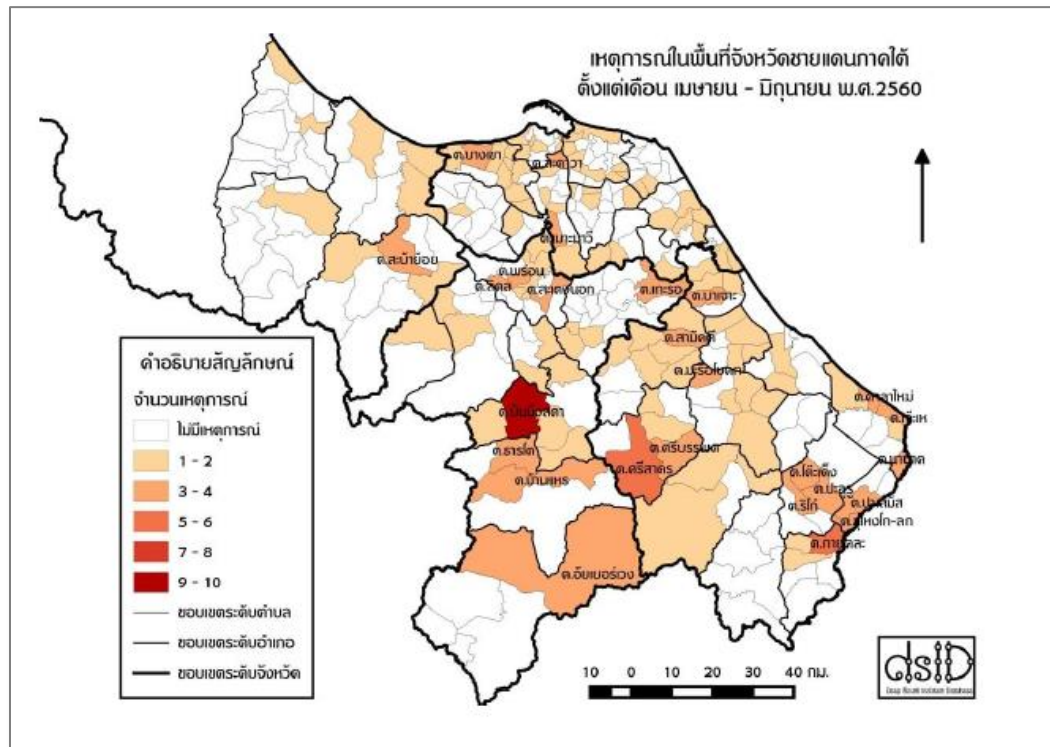
ภาพประกอบ 4



ในแง่ของพื้นที่เกิดเหตุ จะพบว่าปรากฏกระจายอยู่ทั่วทั้ง 3 จังหวัดและ 4 อำเภอของสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ประกาศใช้กฎหมายพิเศษ ยกเว้นเจาะไอร้องและสุคีริน โดยจะมีความเข้มข้นกระจุกตัวอยู่ที่

หนองจิก (14 ครั้ง) ยะรัง (13 ครั้ง) เมืองยะลา (14 ครั้ง) และบันนังสตา (13 ครั้ง) แต่เมื่อพิจารณาถึงในระดับทำบล จะพบว่าตำบลบันนังสตานี้มีความเข้มข้นของเหตุการณ์มากที่สุด (9 ครั้ง) (กรุณาดูภาพ 5-8)

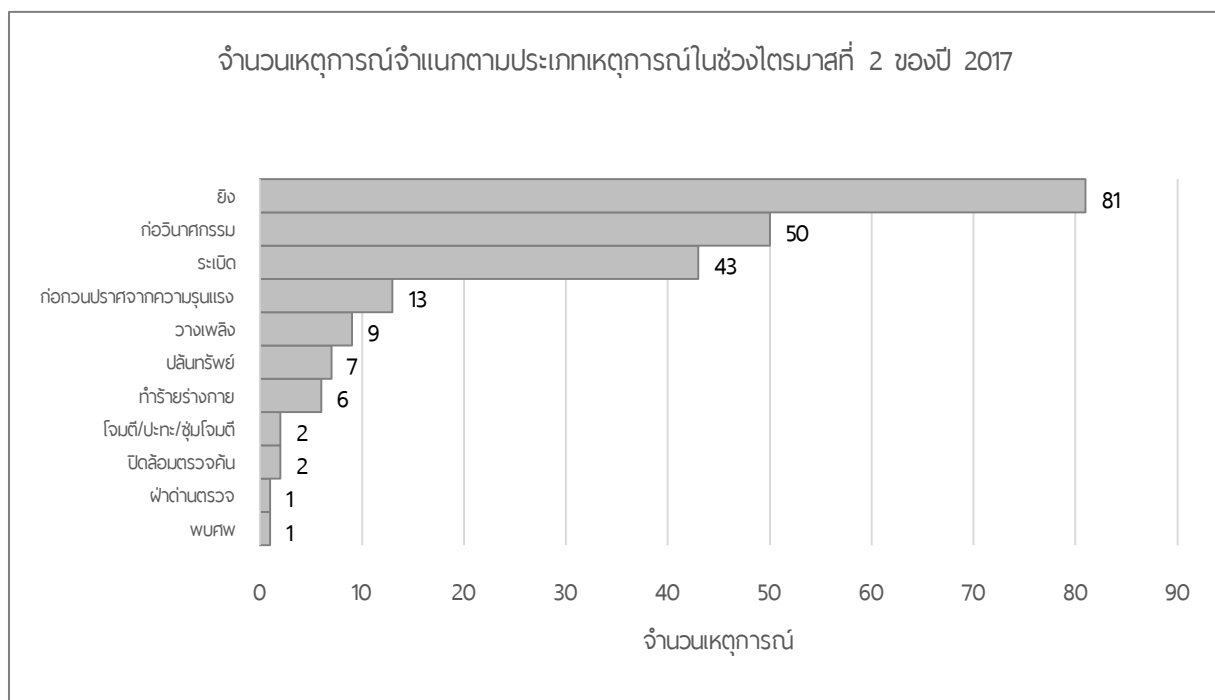




เมื่อจำแนกดูเฉพาะเหตุการณ์ที่มีสาเหตุเกี่ยวข้องกับการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งในที่นี่รวมทั้งปฏิบัติการก่อการความไม่สงบของกลุ่มต่าง ๆ และปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบของหน่วยงานภาครัฐ จะเห็นว่าการกระทำจตุรัสในเขตอำเภอบันนังสตา (10 ครั้ง) ในจำนวนนี้มีเหตุเกิดเฉพาะตำบลบันนังสตา ตำบลเดียวถึง 9 ครั้ง และตากใบ (10 ครั้ง) รองลงมาคือหนองจิก (9 ครั้ง) ยะรัง (9 ครั้ง) เมืองยะลา (7 ครั้ง) และแว้ง (7 ครั้ง) ในขณะที่นาทวีและแม่ลานเป็นอีกสองอำเภอที่ไม่ได้มีเหตุลักษณะดังกล่าวเกี่ยวข้อง

ส่วนประเภทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นฐานข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมในช่วงเวลานี้ระบุว่าการยิงยังถือเป็นประเภทของเหตุการณ์ที่มีอยู่มากที่สุดคือจำนวน 81 ครั้ง และมีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนักกับไตรมาสก่อนหน้า สิ่งที่แตกต่างกันออกไปคือประเภทของเหตุการณ์ที่มีจำนวนตามมาเป็นอันดับสองและสาม นั่นคือการก่อวินาศกรรมที่มีจำนวน 50 ครั้ง และเหตุระเบิดจำนวน 43 ครั้ง รูปแบบของการก่อวินาศกรรมและระเบิดนั้นมีสัดส่วนที่สูงขึ้นกว่าไตรมาสก่อนหน้าอย่างโดดเด่น นี่อาจเป็นเพราะปฏิบัติการที่มีการประสานสอดคล้องกันเกิดขึ้นหลายครั้งในช่วงเวลานี้ (ภาพประกอบ 9)

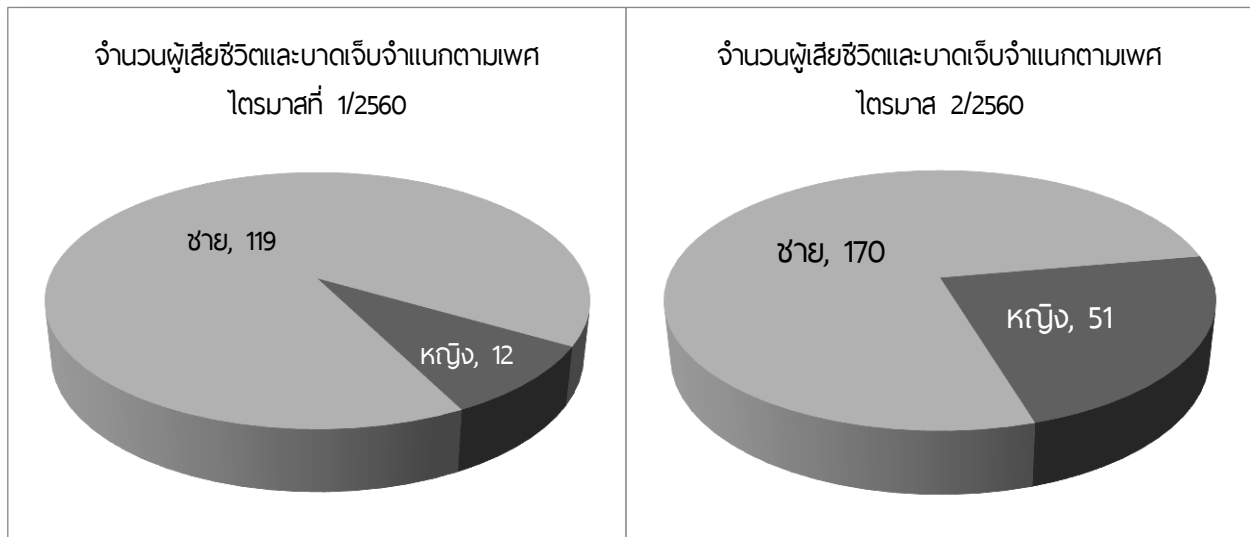
ภาพประกอบ 9



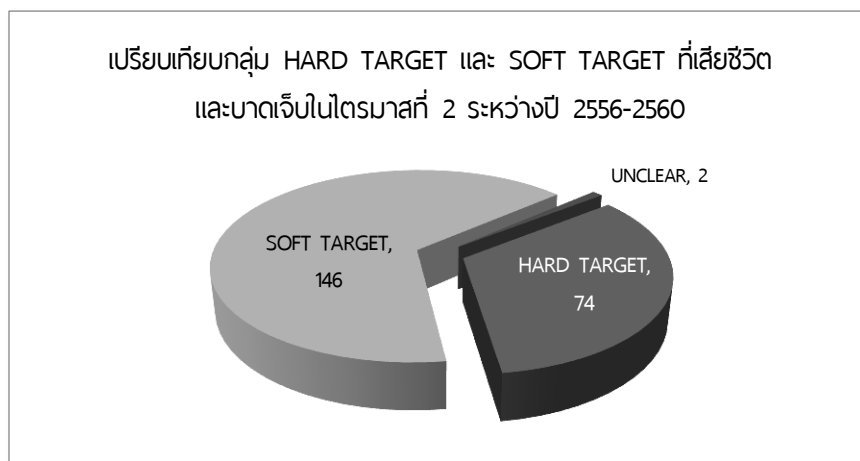
สำหรับเหตุการณ์ที่มีการใช้ความรุนแรง สถิติยังได้เผยให้เห็นว่ามีผู้ได้รับผลกระทบทางตรงที่เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิงราว 3 เท่า กล่าวคือมีผู้บาดเจ็บล้มตายที่เป็นผู้ชายร้อยละ 77 และเป็นผู้หญิงร้อยละ 23 ควรต้องบันทึกไว้ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า ผู้หญิงมี

สัดส่วนได้รับผลกระทบทางตรงมากขึ้นอย่างชัดเจน (ภาพประกอบ 10) ในขณะที่เป้าหมายของความรุนแรงที่เป็นกลุ่มคนที่ไร้อาวุธประจำกายหรือเป้าหมายอ่อนแอ (soft targets) ยังคงมีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มคนที่มีอาวุธหรือเป้าหมายแข็งแกร่ง (hard targets) ราว 2 เท่า (ภาพประกอบ 11)

ภาพประกอบ 10



ภาพประกอบ 11



เหตุการณ์สำคัญ

ช่วงแรกๆ ของไตรมาสที่สองปรากฏความเคลื่อนไหวสำคัญทั้งในด้านการทหารและการเมืองหลายประการ ซึ่งส่งผลให้ช่วงสามเดือนนี้มีพลวัตสูงอย่างมาก เริ่มต้นจากเดือนเมษายนที่มีเหตุโจมตีจุดตรวจของเจ้าหน้าที่กลางตัวอำเภอกรงปินังซึ่งส่งผลให้มีเจ้าหน้าที่ได้รับบาดเจ็บ 12 ราย แต่ผลสะท้อนของเหตุการณ์นั้นยังไม่สูงเท่ากับเหตุการณ์ที่มีการประสานกัน ซึ่งเริ่มต้นในคืนวันที่ 6 ต่อเนื่องถึงเช้าวันที่ 7 เมษายน โดยพบว่ามีกรงปืนที่เข้าข่ายวินาศกรรม 58 เหตุการณ์ ด้วยการลอบวางระเบิดเสาไฟฟ้า (โดยมีบางจุดเจ้าหน้าที่สามารถเก็บกู้ไว้ได้) เผาแยงรถยนต์และหม้อแปลงไฟฟ้า เหตุการณ์กระจายอยู่ใน 19 อำเภอของ 4 จังหวัด ทั้งหมดนี้ไม่มีรายงานผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต แต่กลับส่งผลสะท้อนในทางการเมืองสูง ที่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องจากว่าห้วงเวลาที่เกิดเหตุขึ้นให้หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่อย่างเป็นทางการ มีเป็นไปได้อย่างยิ่งว่าเครือข่ายของผู้ก่อเหตุมีการเตรียมการอยู่ก่อนแล้วระยะหนึ่ง ควรต้องบันทึกไว้ด้วยว่าเมื่อครั้งลงคะแนนเสียงเพื่อรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นเขตที่มีเสียงไม่รับร่างในสัดส่วนที่สูงสวนทางกับผลการลงประชามติส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในเขตภาคใต้นัยสำคัญของเหตุการณ์เหล่านี้จึงดูจะเป็นการส่งสัญญาณต่อต้านอำนาจรัฐอย่างชัดเจน

เหตุการณ์ข้างต้นไม่มีกลุ่มใดประกาศความรับผิดชอบเหมือนกับแบบแผนเดิมที่มีมาโดยตลอด แต่ก็เชื่อกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นปฏิบัติการของกองกำลังบีอาร์เอ็น ซึ่งกุมสภาพโดยผู้นำในระดับพื้นที่ซึ่งมีท่าทีคัดค้านการพูดคุยสันติภาพ “ที่ดำเนินการอยู่” ระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มมาราปาตานี สิ่งที่เสริมสมมติฐานดังกล่าวให้น้ำหนักก็คือแถลงการณ์ที่เผยแพร่ตามมาและถ้อยคำให้สัมภาษณ์ของผู้ที่อ้างว่าเป็นสมาชิกบีอาร์เอ็นในอีกไม่กี่วันหลังจากนั้น

ในวันที่ 10 เมษายน แถลงการณ์ที่ระบุว่าจัดทำโดยแผนกข่าวสารของบีอาร์เอ็นก็เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนหลายสำนัก ยืนยันว่าการพูดคุยสันติภาพเป็นวิธีทางหนึ่งในการคลี่คลายความขัดแย้ง แต่ก็วิจารณ์กระบวนการพูดคุยที่ดำเนินอยู่พร้อมเสนอแนวทาง 3 ประการ ได้แก่ หนึ่ง การพูดคุยต้องเกิดจากความต้องการของทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งและจะต้องเห็นพ้องอย่างสมัครใจที่จะหาทางออกร่วมกัน กระบวนการดังกล่าวจะต้องมีส่วนร่วมจากฝ่ายที่สาม หรือในที่นี้คือประชาคมระหว่างประเทศในฐานะที่เป็นผู้สังเกตการณ์หรือสักขีพยาน สอง คนกลางผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีความน่าเชื่อถือและมีคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติของนานาชาติ กล่าวคือต้องเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และต้องอำนวยความสะดวกตามกระบวนการที่เห็นพ้องต้องกันของคู่ขัดแย้ง

และสาม กระบวนการเจรจาต้องออกแบบอย่างชัดเจนโดยคู่เจรจา ซึ่งจะต้องเห็นพ้องกันก่อนที่จะเริ่มการเจรจา

พร้อมกันนี้ยังปรากฏข่าวข่าวการให้สัมภาษณ์ของอับดุลการิม คาลิบ ซึ่งระบุตนเองว่าเป็นสมาชิกปีอาร์เอ็นในแผนกข่าวสาร ในเว็บไซต์ของสำนักข่าวบีบีซีอินโดนีเซีย มีเนื้อหาที่สอดคล้องต้องกันกับแถลงการณ์ข้างต้น อย่างไรก็ตาม ปฏิกริยาจากคณะพูดคุยของทางการไทยมีท่าทีเชิงปฏิเสธ โดยยืนยันว่าการพูดคุยที่ดำเนินอยู่มีความคืบหน้า ในขณะที่เดียวกันก็ไม่เห็นความจำเป็นของการเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นของประชาคมระหว่างประเทศอื่นใดนอกเหนือจากรัฐบาลมาเลเซีย

น่าสนใจว่าเสียงตอบรับจากสมาชิกมาราปาตานี ซึ่งถือเป็นคู่สนทนาที่เป็นทางการกับรัฐบาลไทยก็เห็นเป็นไปในทางบวก อาบูฮาฟิซ อัลฮาเก็ม โฆษกมาราปาตานี เห็นว่าหากถ้อยแถลงข้างต้นเป็นเสียงที่เป็นทางการของปีอาร์เอ็นจริงก็ไม่ได้ถือว่าปฏิเสธกระบวนการพูดคุยโดยรวมทั้งหมด พร้อมยืนยันว่าบนโต๊ะพูดคุยนั้นยังคงมีสมาชิกของปีอาร์เอ็นรวมอยู่ด้วย การแสวงหาความร่วมมือภายในเป็นหนทางของการสร้างการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงแก้ไขกระบวนการที่ดำเนินอยู่ ในขณะที่ข้อตกลงต่าง ๆ นั้นยังไม่ได้มีการตกลงใจกันแต่อย่างใด จะมีก็เพียงแต่มาตรการต่าง ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายอภิปรายกันในชั้นของการสร้างความไว้วางใจระหว่างกันเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายต่อกระบวนการทางการเมืองข้างต้นยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์

ระเบิดห้างสรรพสินค้าบักซีเมื่อต้นเดือนพฤษภาคม เป็นกรณีที่ทรงอิทธิพลอย่างมาก แม้จะไม่มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าว แต่มีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก อีกทั้งยังส่งผลต่อการสร้างความสะพึงกลัวอย่างกว้างขวาง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่สาธารณะกลางเมืองที่ผู้คนหลากหลายใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในทางสัญลักษณ์แล้วอาจมองได้ว่าผู้ก่อเหตุนั้นมุ่งทำลายข้อเสนอฟันที่ปลอดภัยโดยตรง แต่ก็คงมีข้อกังขาอยู่เช่นกันว่าที่ สุดแล้วผลได้ในทางการเมืองของเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเช่นไร เพราะการตอบสนองขององค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่และองค์กรระหว่างประเทศหลายแห่งก็แสดงความเป็นกังวลและประณามการก่อเหตุในครั้งนี้อย่างยิ่ง

ผลสะท้อนจากความเคลื่อนไหวข้างต้นน่าจะส่งผลต่อการพูดคุยสันติภาพที่กัวลาลัมเปอร์อยู่ไม่น้อย เพราะในระหว่างสามเดือนในไตรมาสที่สองนี้ มีการพบปะคณะพูดคุยทั้งสองฝ่ายเพียง 2 ครั้งในเดือนเมษายน ก่อนที่จะมีการประชุมกันอีกครั้งในอีกหลายเดือนต่อจากนั้น แม้จะช่องทางสนทนาที่เป็นทางการยังดำรงอยู่และเป็นสิ่งจำเป็น แต่ก็ดูเหมือนว่าการสนทนาภายในกลุ่มปีอาร์เอ็นที่เกิดขึ้นอยู่บ้างก็ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นมากกว่า แม้ว่าจะยังไม่มีทางออกที่เป็นรูปธรรมใด ๆ ชัดเจนนัก ช่วงเวลาเดียวกันนี้ยังปรากฏความเคลื่อนไหวที่ไม่ใครจะเป็นที่เปิดเผยมากนักเพื่อสร้างความเป็นไปได้ให้กับ การสนทนาในช่องทางอื่น ๆ ประกอบขึ้นไปด้วย ซึ่งยืนยันถึงการปรับตัวของผู้เล่นสำคัญต่าง ๆ ในกระบวนการทางการเมืองข้างต้นได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ในแง่ทางการแล้ว แนวทางการแก้ไข ปัญหาความไม่สงบของภาครัฐอยู่ภายใต้กรอบของ นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดน ภาคใต้ พ.ศ. 2560-2562 โดยให้ความสำคัญกับ มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม และการสร้างความเข้าใจ โดย การลดเหตุรุนแรงยังถือเป็นตัวชี้วัดที่มีลำดับ ความสำคัญสูงสุด ซึ่งก็พบว่าแนวโน้มของ เหตุการณ์ความรุนแรงก็มีจำนวนลดลงตามลำดับ แต่ก็ไม่อาจบ่งชี้ได้ว่าเงื่อนไขของความขัดแย้งทาง การเมืองในพื้นที่แห่งนี้ได้คลี่คลายตัวไปอย่างที่ควร จะเป็น ความรุนแรงที่เต็มไปด้วยความหมายในไตร มาสที่สองนี้อาจจะสะท้อนความท้าทายต่อทั้งแนว ทางการการแก้ไขปัญหของภาครัฐและต่อ กระบวนการสันติภาพที่หลายฝ่ายเข้าไปมีส่วนร่วม ทั้งหมดนี้ ยังไม่รวมถึงสัญญาณที่ต้องเฝ้าระวัง แนวโน้มการขยายตัวของอิทธิพลทางของกลุ่ม เคลื่อนไหวความคิดสุดโต่งที่ใช้กำลังรุนแรง ซึ่งเริ่ม

ปรากฏขึ้นอย่างโดดเด่นที่มินดาเนาของฟิลิปปินส์ อย่างน้อยๆ การเกาะติดความเคลื่อนไหวดังกล่าว ก็อยู่ในรายการสำคัญของบรรดานักการทูตของ หลายชาติที่สนใจพัฒนาการของความขัดแย้งใน ชายแดนใต้ของประเทศไทยในขณะนี้

การพูดคุยสันติภาพจะมีความหมายจริงจัง และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในทางบวกนั้นขึ้นอยู่กับ กระบวนการที่ครอบคลุมทั่วทุกฝ่าย นี่เป็นเรื่อง ทำทายของทุกฝ่ายที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ ความขัดแย้งรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของกระบวนการ ดังกล่าว หาได้ถูกผูกขาดอยู่แต่ภาครัฐเท่านั้น สำหรับฝ่ายขบวนการที่ต่อต้านรัฐ การฉีกกำลัง ต่อรองยังคงเป็นหมุดหมายสำคัญที่ต้อง ก้าวไปให้ถึง เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน รอบไตรมาสนี้ยืนยันความเป็นจริงว่าเรื่อง นี้ยังคงเป็นสิ่งที่ท้าทายใหญ่หลวงอยู่ในปัจจุบัน ■



DEEP SOUTH UPDATE รายไตรมาสจัดทำขึ้นโดยคณะทำงานฐานข้อมูลเหตุการณ์ชายแดนใต้ (DSID) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์เฝ้าระวัง สถานการณ์ภาคใต้ (DSW) และสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มอ.ปัตตานี (CSCD) ■ สนับสนุน งบประมาณโดยกองทุนสิทธิมนุษยชน ราชอาณาจักรเบลเยียมแลนด์ ■ เรียบเรียงโดย รอมฎอน ปันจอร์ ■ ประมวลข้อมูลโดย DSID Team: สุภากรณ์ พนิสนาชี, นิธิมา กุซิง, สุไลมา เมืองสุพ, ดาว แก้วบุลา, วรณิ เดสุทลง ■ ติดต่อ DSID ที่ info@deepsouthdata.org หรือ โทร 073-312302 ■ Website: deepsouthwatch.org/dsid ■